

Forskerinterview

Se tidligere forskerinterviews her: www.djoef.dk/forskerinterview

Af Lars Lønstrup, freelancejournalist / Foto Martin Dam Kristensen

PRESSEJURIST BEKYMRET FOR DEMOKRATIET

Pressejurist Oluf Jørgensen efterlyser debat om kommende offentlighedslov. Han tilhørte et mindretal i Offentlighedskommissionen, som frygter, at demokratiet vil lide skade, hvis deres advarsler ikke bliver hørt.

Den 40 år gamle danske offentlighedslov står foran en større revision i det kommende år. Og politikerne får hjælp med på vejen af Offentlighedskommissionen, som fremlagde en 1.200 sider lang betænkning med et hav af overvejelser og forslag kort før jul.

Men på et par områder var der så stor uenighed, at kommissionen revnede i to næsten lige store blokke.

Pressejurist Oluf Jørgensen tilhørte mindretallet, og han mener, at det vil være: "Et alvorligt angreb på offentlighedens mulighed for demokratisk kontrol af den politiske magtudøvelse i vores samfund", hvis politikerne vælger at følge kommissionsflertallet.

Oluf Jørgensen er cand.jur. og ekspert i offentlighedsloven. Han udtaler sig jævnligt om loven i medierne. Og han rådgiver journalister og journaliststuderende om brug af loven i kraft af sin stilling som forsker og underviser ved Danmarks Medie- og Journalisthøjskole.

Hvad er kernen i den uenighed, som delte medlemmerne af Offentlighedskommissionen i to næsten lige store grupper?

"Det er spørgsmålet om, hvor gode muligheder offentligheden – og det vil bl.a. sige opposition og presse – skal have for at kigge den til enhver tid siddende regering i kortene. Jeg og mindretallet ønsker en undtagelsesbestem-

melse i den gældende lov fjernet sådan, at dokumenter, som embedsmænd i ministerier og styrelser udarbejder til medlemmer af regeringen forud for minister møder, skal være omfattet af aktindsigt. Det vil sikre, at offentligheden kan få indblik i de faglige præmisser og begrundelser, der ligger bag en konkret po-

☞ **Vores folkevalgte politikere skal stå til regnskab for deres beslutninger over for befolkningen, og derfor skal vi have indsigt i beslutningerne, samt ikke mindst deres grundlag**

Oluf Jørgensen, pressejurist

litisk beslutning. Det snævre flertal i Offentlighedskommissionen ønsker derimod både at bevare samt at udvide den gældende undtagelsesbestemmelse sådan, at der fremover også lukkes for aktindsigt i dokumenter, som tilgår politikerne i de partier, som regeringen indgår forlig med."

Hvorfor er denne ene, og i fremtiden måske disse to undtagelser for reglerne om aktindsigt, så vigtige efter din og mindretallets mening?
"Jamen, det er jo selve kernen i demokrati-

et, vi her taler om. Vores folkevalgte politikere skal stå til regnskab for deres beslutninger over for befolkningen, og derfor skal vi have indsigt i beslutningerne, samt ikke mindst deres grundlag. For at tage et eksempel, så ville der i beslutningsgrundlaget for ny lovgivning om klimaændringer indgå ekspertvurderinger af, hvad der vil ske, hvis man ikke griber ind, kontra hvad der vil ske, hvis man griber ind. Sådanne oplysninger og data indsamles undervejs af embedsmænd – og samles i et beslutningsgrundlag, som politikerne tager stilling ud fra. Jeg mener, det er afgørende vigtigt, at offentligheden får adgang til denne viden, så debatten bliver tilgængelig for alle – herunder andre eksperter end ministeriets, som måske kan korrigere eller supplere oplysningerne i beslutningsgrundlaget."

Hvad er flertallets begrundelse for de to undtagelsesbestemmelser?

"Det er hensynet til den politiske beslutningsproces og fortrolig dialog mellem regering og forligspartier, som ifølge flertallet skal beskyttes yderligere. Ligesom de mener, at offentligheden modtager tilstrækkelig information om ny lovgivning gennem den høringsfase, som gennemføres i forbindelse med nye love. Både mindretallets og flertallets argumenter er gengivet i Offentlighedskommissionens →

betænkning, og det er oplagt at se uenigheden som udtryk for principielt forskellige udgangspunkter. Flertallet består af Folketingets Ombudsmand samt 10 embedsmænd fra bl.a. ministerier og Kommunernes Landsforening, mens mindretallet består af 10 repræsentanter for offentligheden i kraft af deres ansættelse ved medier og undervisnings- og forskningsinstitutioner.”

Du mener, at offentlighedens indsigt i den politiske magtudøvelse i forvejen er blevet forringet over de seneste 20 år, fordi praksis har ændret sig. Kan du forklare hvordan?

”Det skyldes, at lovgivningsarbejdet i løbet af denne periode gradvist er flyttet fra Folketinget til ministerierne på Slotsholmen. I dag er det sjældent, at en minister fremsætter lov-

ning op, protesterer de. I det konkrete forslag udvider kommissionen embedsmænds mulighed for at udveksle dokumenter i forbindelse med forberedelsen af en sag til en given minister. Og det er et sagligt hensyn at tage, mener jeg. Embedsmænd skal have mulighed for at udveksle tanker og idéer på tværs af ministerier og styrelser i det første forløb af en sag uden at risikere at blive fanget på det forkerte ben og se deres kommunikation udstillet i offentligheden. Ellers risikerer vi at få en offentlig forvaltning, som er bange for at tænke i nye baner og hellere går i de vante spor. Det er først, når sagerne er gennemarbejdede, og der er udarbejdet et egentligt beslutningsgrundlag, at offentligheden – efter min og kommissionsmindretallets mening – har krav på indsigt.”

● Jeg føler mig overbevist om, at politikerne har så stor respekt for vores demokratiske værdier, at de vil afvise kommissionens flertallets forslag om at begrænse aktindsigten i grundlaget for vigtige politiske beslutninger

Oluf Jørgensen, pressejurist

forslag uden, at han på forhånd har lavet en politisk aftale med ordførerne i de partier, som regeringen vil indgå forlig med. Derfor er det kun ministre og ordførere i forligspartierne, som får adgang og kan stille spørgsmål til det beslutningsgrundlag, som udarbejdes af embedsmænd i ministerierne. Før i tiden var processen mere åben og foregik i større udstrækning i Folketingets udvalg. På den måde kunne opposition og presse, interesseorganisationer og andre interesserede følge med i lovens tilblivelse.”

En række danske journalister er meget kritiske over for et andet af Offentlighedskommissionens forslag, som giver undtagelse for aktindsigt, når embedsmænd betjener en minister. Men du er uenig med journalisterne. Hvorfor?

”Det ligger dybt i journalister, at de skal have adgang til alt, og hvis der dukker en begræns-

ning op, protesterer de. I det konkrete forslag udvider kommissionen embedsmænds mulighed for at udveksle dokumenter i forbindelse med forberedelsen af en sag til en given minister. Og det er et sagligt hensyn at tage, mener jeg. Embedsmænd skal have mulighed for at udveksle tanker og idéer på tværs af ministerier og styrelser i det første forløb af en sag uden at risikere at blive fanget på det forkerte ben og se deres kommunikation udstillet i offentligheden. Ellers risikerer vi at få en offentlig forvaltning, som er bange for at tænke i nye baner og hellere går i de vante spor. Det er først, når sagerne er gennemarbejdede, og der er udarbejdet et egentligt beslutningsgrundlag, at offentligheden – efter min og kommissionsmindretallets mening – har krav på indsigt.”

Den gældende offentlighedslov blev skabt, inden internettet kom til verden. Hvilke af Offentlighedskommissionens forslag sigter særligt mod at udnytte de muligheder, som ny teknologi åbner for?

”Det gør flere af vores forslag, og de har alle til fælles, at de åbner og gør det lettere for offentligheden at få adgang til oplysninger om samfundsforhold og magtudøvelsen. Blandt andet foreslår vi, at man fremover skal kunne søge aktindsigt ved at angive et tema, frem for som nu at skulle angive bestemte sager eller dokumenter. Vi foreslår også, at man indfører lovpligtig journalisering. Næsten alle myndigheder har et journaliseringssystem i dag, men mange steder er det ikke ordentligt gennemført, og det betyder, at myndigheden kan have svært ved at finde de oplysninger, som offentligheden efterspørger. En tredje klar forbedring er forslaget om, at man fremover skal kunne søge aktindsigt i oplysninger, der findes i data-

baser – med den begrænsning, at søgningen skal kunne foretages relativt simpelt. I dag kan man kun søge aktindsigt i veldefinerede dokumenter, så også her udvides mulighederne for aktindsigt.”

Hvis et politisk flertal skulle vælge at realisere alle Offentlighedskommissionens forslag og følge flertallet, der hvor I er uenige, vil der så samlet set være tale om en bedre lov efter din mening?

”Det, synes jeg, er svært at svare på. Vores betænkning indeholder klare forbedringer af den nugældende lov, men også nogle forringelser, som jeg synes, er meget alvorlige.”

Hvordan har du det med, at I ikke kunne blive enige på et område, som du finder er så centralt for forholdet mellem den politiske magtudøvelse og offentligheden herhjemme?

”Det har jeg det fint med, og det kommer heller ikke bag på mig. Fra årelang beskæftigelse med offentlighedsloven ved jeg, at dette område indeholder uenighed og interessemodsætninger. Og jeg er glad for, at det lykkedes os at fremstille uenigheden klart i vores betænkning i stedet for at vi endte op med et forplumret kompromis. Så er der noget at tage stilling til. Jeg håber, at vi får en samfundsdebat om offentlighedsloven, for den skal behandles i næste Folketingssamling. Og jeg føler mig overbevist om, at politikerne har så stor respekt for vores demokratiske værdier, at de vil afvise kommissionens flertallets forslag om at begrænse aktindsigten i grundlaget for vigtige politiske beslutninger.” ■

